

Rozhodnutie

OSOBY

JANA, 35-ročná

JOŽO, jej manžel, 37-ročný

MILAN, sused, 62-ročný

EVA, Janina kamarátka, 33-ročná

DANA, Janina sestra 31-ročná

MAMA, Janina mama, 61-ročná

MODERÁTORKA

1. dejstvo

Jana prichádza domov. Vchádza do bytu a zatvára za sebou dvere. Odkladá kľúče na poličku a s nimi na poličku vyberá aj mobil z kabelky. Odkladá kabát na vešiak, vyzúva sa, kabelku odloží do poličky, odchádza automaticky opláchnuť podrážku na čizmách. Umýva si ruky a vchádza do kuchyne. Sadá si ku stolu.

JANA *(zhlboka si vzdychne)* „Konečne som doma.“

(lavým laktom sa oprie o stôl, pravou rukou si prstami poklopkáva po stole a ozve sa až po chvíli ticha)

„Doma.“ *(hovorí unavene, pomaly)* „Naozaj som to dnes prežila? Som doma a všetko mi to pripadá ako zlý sen.....“

Ráno som si vravela „dievča, musíš to vydržať, zvládneš to, bude to dobré....“ Lenže nebolo... Hanbím sa, že som u toho doktora plakala, och, mala som sa ovládnuť. Mala som sa premôcť... Ale sú veci, na ktoré sa nedá pripraviť, naskladať ako fascikle do kartotéky u nás v kancelárii.“

(pretiera si rukou čelo) „Bol to príšerný deň. Ešte príšernejší ako som čakala....“

(hlas sa jej zachveje) „A čo ďalej? Čo spravím? Mám tridsaťpäť rokov, muža a dve deti, dobrú prácu a teraz ma život takto zaskočil. Čo budem robiť?.....“ *(chvíľu mlčky sedí, potom pokrčí plecami)* „Čo sa už dá robiť v tejto situácii?“

JANA *(pretiera si tvár rukami)* „Kedy tam pôjdem? Mám tri dni na rozmyslenie, takže najskôr v pondelok..... Určite pôjdem hneď v pondelok. Musím tam ísť, musím to spraviť. Ved' nad čím tu rozmýšľať? Chcem to mať čím skôr za sebou... Mať to už za sebou... Viem predsa, že to musím spraviť..... Nie, niet iného východiska.....“ *(krúti odmietavo hlavou)* „Nemôžem porodiť postihnuté dieťa.“ *(zakrýva si rukou ústa, po tvári jej tečú slzy)* „Prečo sa to muselo stať práve mne? Prečo mne?“ *(po chvíli sa zhlboka nadýchne)*

„Och, nesmiem plakať. Musím sa pozbierať. Nemôžem tu predsa takto posedávať. Musím sa prezliecť a nachystať obed.“

Odchádza do izby prezliecť sa do domáceho úboru. Medzitým si šomre.

JANA „Toto som nečakala ani v najhoršom sne. Človek si myslí, že kontrolné vyšetrenie znamená, že doktori asi niekde zašantročili výsledky, možno ich pokazili.. A nie – „sú opakovane zlé, chceli sme si ich potvrdiť, kým vám to povieme“... Kto mohol tušiť takéto niečo?“

Prichádza už v domacom úbore a sadá si späť k stolu v kuchyni.

JANA „Tak, čo ďalej? Som unavená, totálne vyčerpaná. Cítila som sa vôbec niekedy takto biedne? Potrebujem si oddýchnuť, hej... Lahla by som si na chvíľu. Deti sú na krúžkoch, prídu dnes neskoršie... Ale musím ešte ohriať obed, Jožo príde o hodinu z práce. Dobre, že máme navarené odčera. Oddýchnem si....“ (*vstáva*) „A mala by som najskôr ešte Jožovi zavolať, že som už doma. Určite sa trápi, ako dopadlo vyšetrenie. Len polievku postavím a zavolám mu.. A musím pozašívaf' Ľubkine tepláky. Aj kvety treba poliať..... Musím sa poponáhľaf' spraviť to všetko, potom budem chvíľu oddychovať.“

Pripravuje polievku.

JANA „Aj mame som mala zavolať. Ale načo? Viem presne, čo mi povie. Nevládzem ju teraz počúvať. Už dlho ju nevládzem počúvať. Naučila som sa ísť bez nej. Možno by mi niekedy pomohlo, keby tu mama pre mňa bola, iba pre mňa, sedela by pri mne a chvíľu počúvala čo ma trápi, keby naozaj pozorne počúvala, čo hovorím. Mama, povedala by som jej – mama, je to príliš ťažké. Nevládzem.“ (*hlas sa jej trasie*) „A ona by len tak sedela pri mne, iba by ticho sedela a mlčaním by mi na chvíľu nadvihla ťarchu z pliec. Zavolala by som jej teraz, ale potom by mi bolo ešte horšie. Viem, nezmení sa. Samé „no, bolo ti to treba“ a „čo si rovno nezostala, to kedy tam pôjdeš“, „prečo nie dnes, na čo čakáš?“ Nie, nemôžem jej teraz zavolať, to by som nedokázala počúvať.“

Vyberá z linky pohár, nalieva sirup a napúšťa vodu. Vypije ju na dúšok, umýva a odkladá pohár. Sadá si k stolu.

„Takéto niečo, prišlo mi to do života tak náhle, nečakane. Ako toto mám Jožovi povedať cez telefón? Príde z práce o hodinu, potom mu to poviem.....“ (*skláňa hlavu, hlas sa jej chveje*) „Prečo sa to stalo práve mne? Prečo je život takýto nespravodlivý?“ (*sedí mlčky a nehybne*)

Po chvíli zazvoní mobil. Jana znechutene mávne rukou, váha, no nakoniec disciplinovane vstáva a ide ho zdvihnúť.

JANA „Hej, už som doma.... No, viem, mala som ti zavolať.... Nie, prišla som len teraz... Vieš čo, porozprávame sa o tom radšej doma.... Chceš to vedieť hneď? Trápi ťa to ... Pravdaže, ja tiež. Hej, jasné, povedali mi to.... Vraj by bolo postihnuté...“ (*potláča plač*) „Nie, nie je to omyl, preto spravili výsledky dva razy, kým mi to povedali.. Hej, je to naozaj definitívne... Aj mne je to ľúto, je mi z toho nanič. Nie, nie, jasné.... A čo už môžeme robiť?... Nie, nie zajtra, až o tri dni..... No, tak je to... Hej, preberieme to ešte, keď prídeš domov.... Príď čím skôr. Áno, budem Ťa čakať.... Hej, pravdaže, ja viem.... Dobre, tak ahoj.“

Odkladá mobil a vracia sa do kuchyne. Nesie košík s potrebami na šitie a dcérine tepláky. Unavene si sadá na stoličku.

JANA (*mdlo*) „Tak, to by sme mali. No čo, aspoň to už vie. Nakoniec dobre, že zavolať...“
(*opravuje tepláky, mechanicky narába s ihlou*)

„Ja to zvládnem, musím všetko zvládnuť..... Musím byť silná. Ved' mám deti, potrebujú ma. Och, nie, nechcem plakať, musím sa premôcť.“ (*snaží sa upokojiť, zatína päste, zhlboka dýcha*)

„Viem, čo musím spraviť. Už aby to bolo za mnou. Keby som sa tak mohla aspoň o týždeň posunúť v čase..... Mať to už všetko za sebou. Potom sa hneď v pondelok vrátim domov a všetko bude v poriadku.....“ (*hlas sa jej trasie*) „Musí to byť v poriadku, ako predtým. Ako doteraz.“

Len prečo cítim takú hrôzu a prázdno? Naozaj to potom bude lepšie.....??? Kam sa odrazu podeli tie krásne a radostné dni posledných troch mesiacov? Dokážem ich vôbec vymazať z môjho života...? Navždy? Definitívne, akoby nikdy neboli.....?? Dokážeme to vôbec my všetci? Akoby sa nič nestalo.....??? Ved' sa stalo. Ved'...“ (*slzy jej tečú po tvári*).

„Tešila som sa, tak neskutočne som sa tešila, všetci sme sa tešili, možno až príliš. Bolo to ako dar, ako malý zázrak... Lenže som nevedela, že to takto dopadne..... Žiadny normálny človek predsa nemôže chcieť postihnuté dieťa.“ (*krúti zamietavo hlavou, zakrýva si ústa, po tvári jej tečú slzy*)

JANA „Pripadá mi to celé ako zlý sen. Chcela by som sa z neho zobudiť. A všetko by bolo v poriadku...“

Jana chvíľu sedí a bezmocne plače. „Prečo sa to stalo práve nám? Prečo?“ (*snaží sa upokojiť, zhlboka sa nadychuje*)

„Och, nesmiem plakať, musím byť silná. Musím. Už aby to bolo za nami. Trápime sa tým obidvaja, Jožovi sa až hlas triasol. Je z toho riadne nervózny. Hm... Ved' aj ja som. A teraz budem čakať, kým príde.“ (*zvesí bezmocne plecica*)

„O čom sa vlastne budeme rozprávať? Všetko je jasné, je to definitívne potvrdené. Vari by sme mohli chcieť postihnuté dieťa? Na tom nič nezmeníme. Čo už o tom narozprávame?“ (*pretrie si rukou čelo*)

„Aj deti, božemôj, ako im to len poviem? Sú príliš malé, Ľubka má len osem a Miško necelých jedenásť, toto ešte nepochopia. Veľmi sa tešili.....“ (*zviaza ruky, premáha plač*)

„Och, nesmiem plakať, musím to zvládnuť..... Musím byť silná..... Hej, hlavne deti budú potrebovať veľa podpory, my s mužom to už nejako zvládneme.“

Vstáva, mieša polievku a dochucuje ju. Snaží sa hovoriť pokojne.

„Život pôjde ďalej. Tak ako doteraz. Všetko bude v poriadku, tak ako doteraz. Musí to byť v poriadku. V pondelok tam pôjdem, hej, musím tam ísť, to bude správne. Tak to musí byť. A potom bude všetko v poriadku, ako doteraz.“

Druhé dejstvo

V zámke zaštrkoce kľúč. Do predsieni vchádza manžel, prezúva sa, odkladá aktovku. Do kuchyne nesie igelitovú tašku s nákupom, kladie ju na linku. Jana zašívá dcérine tepláky. Jožo objíma Janu okolo pliec a pobožká ju na líce.

JOŽO „Ahoj.“

JANA „Ahoj. Ako bolo v práci?“

JOŽO „Nič zvláštne. Ale bol som nervózny, stále som myslel na to, ako si dopadla u lekára. Mohla si hneď zavolať.“

JANA *(skleslo)* „No, mohla. Ale chcela som radšej doma...“

JOŽO „Prepáč, bol som príliš nervózny, už som nedokázal čakať. Znamená to pre nás veľa...“ *(náhle zmení tému)* „Kúpil som cestou z práce pomaranče a jablká. A tebe mäťový keksík, tvoj obľúbený. Zober si ho, kým sa prezlečiem.“

Jožo odchádza do kúpeľne. Jana zostáva chvíľu sedieť. Pretrie si rukou tvár. Vstáva, odkladá nákup a vyberá z chladničky hrnce s jedlom. Nakladá na taniere a nesie ich k mikrovlnnej rúre. Jožo sa vracia prezlečený v domácom úbore.

JOŽO *(pristúpi k nej, objíma ju okolo pliec)* „Bolo to hrozné, čo?“

JANA „No, hej... Asi hej. Ani neviem. Som príliš unavená...“

Jana naberá obed na taniere, kladie do mikrovlnnej rúry. Jožo nazerá do hrnca na sporáku.

JOŽO „Hm, ty si stihla si uvariť aj polievku, vidím. Naberiem aj Tebe?“

JANA „Hej, nejedla som ešte.“

Jožo naberá polievku, jedia.

JOŽO *(usmeje sa na Janu)* „Mhmm, je výborná.“

JANA „Áno, ďakujem.“

JOŽO „Deti sú na krúžkoch?“

JANA „No, prídu až okolo piatej.“

JOŽO „Sed', Janka, ja vyberiem obed z mikrovlnky.“

Jožo vstáva, odnáša taniere od polievky, umýva ich a prináša ohriate jedlo z mikrovlnnej rúry.

JOŽO (*pozrie na Janu, opatrne sa pýta*) „Volala si mame?“

JANA (*zakrúti odmietavo hlavou*) „Nie, nevolala. Ja...“

JOŽO (*chápano*) „Dobre si urobila. Zavoláme jej potom spolu. Posledné, čo teraz potrebuješ, sú jej výčitky a mentorovanie. Vidím, že si plakala. Nie je to jednoduché...“

JANA (*vzdychne si, pokrčí plecami*) „Snažila som sa premôcť, nechcem plakať. Ale je mi ťažko, cítim sa príšerne.“

Jožo mlčky prikývne hlavou.

JOŽO „Aj ja. Uvažoval som v práci po celý čas, čo urobíme.“

JANA „Čo už sa s tým dá robiť? Dali mi tri dni na rozmyslenie, lenže o čom tu rozmýšľať?“

JOŽO (*váhavo*) „No, hej. Si už pevne rozhodnutá?“

JANA (*rezignovane*) „A čo iné môžeme spraviť? Ty chceš postihnuté dieťa?“

JOŽO „Veď hej. Nemôžeme si ho nechať. Ale... veľmi som sa naň tešil.“

JANA „Aj ja, to predsa vieš.“

JOŽO „Kedy tam pôjdeš? V pondelok?“

JANA „No, mám tri dni na rozmyslenie. Takže pôjdem v pondelok a rovno tam zostanem, nech to máme čím skôr za sebou.“

JOŽO (*váhavo*) „Janka, uvažoval som aj nad tým, aké by to bolo s takým dieťaťom. Teda keby sme si ho nechali. Keby sa narodilo. Potrebovalo by veľa starostlivosti, veľmi veľa. Musela by si zostať doma, možno dlho. Alebo aj natrvalo. A už pri Ľubke Ti to vadilo, chýbala ti práca, že si s ňou ustavične zavretá doma. Aj peňazi by ubudlo, teraz vyjdeme tak-tak, museli by sme sa uskromniť riadne. Nie, to nejde, však?“ (*zadíva sa na Janu*)

JANA (*rozhodne*) „Nie, to nejde. To nemôžeme urobiť.“ (*zvesí hlavu, zadíva sa do zeme*) „Aj deti by trpeli – mali by sme menej času na ne, nikam by sme sa už ako rodina dlho nevybrali spolu. A ľudia, ako by pozerali...“

JOŽO (*prudko*) „Och, čo ťa po ľuďoch, nech si vravia, čo chcú. To je to posledné, čo by ma trápilo.“

JANA (*smutne*) „Nie, Jožo, to by sme nemohli spraviť, nechať si také dieťa. To nejde.“

JOŽO „A čo deti?“

JANA (*strnulo*) „Budeme to deťom musieť vysvetliť, že dieťaťko bolo choré a umrelo.“

JOŽO (*skleslo*) „Tak to nebude ľahké. Ľubka sa veľmi teší, minulý týždeň sme už aj hračku kúpili – vraj pre sestričku, keď sme boli spolu nakupovať. V skrini je odložená, pri šálach.“

JANA (*premáha plač*) „Ako Ti to napadlo?“

JOŽO (v rozpakoch) „No, vieš, mali zľavu na hračky. A keď sme objavili tú svetlozelenú žabu... je naozaj krásna... ešte aj pekne hrká, vyzváňa... a má také veľké oči... neodolali sme.“
(zakončí rozpačito) „Jaj, prepáč, to asi nie je najšťastnejšia téma teraz, však?“

Jana pokrčí plecami.

JANA „Som unavená. Pozašívam tie Ľubkine tepláky a trochu si potom oddýchnem.“

Jana skladá taniere zo stola do drezu.

JOŽO (starostlivo sa na ňu zadíva) „Napustím Ti vaňu, Janka, dobre? Oddýchni si teraz, tepláky počkajú a Tvojej mame zavoláme tiež neskoršie.“

JANA (zničene) „Joj, zabudla som. Zavolajme jej teraz, nech to mám čím skôr za sebou. Budem mať zasa pokazenú náladu z jej reči.“

JOŽO „Mám s ňou hovoriť ja?“

JANA „To je jedno. Aj tak si povie svoje.“

JOŽO „No, tak jej zavolajme.“

Donesie z chodby mobil, volá.

JOŽO „Mama? No, dobrý deň, čo robíte? ... Ste na ceste? ... Práve idete k nám? Už ste pred bytovkou? Jasné, doma sme, no poďte hore.“

Odkladá mobil do chodby.

JOŽO (vzdychne si) „Počula si? Mama už je tu. Ak chceš, choď si ľahnúť a poviem jej, že si prišla unavená a spíš.“

JANA „Ešte to. Šla by ma vyfackovať z postele, „za bieleho dňa sa poriadny človek nesmie len tak podaromnici váľať“ (napodobňuje mamu) „nepoznáš ju?“

Obaja sa zasmejú.

JOŽO „To hej. Však sa hádam dlho nezdrží a potom si sadneš do vane a oddýchneš si trochu.“

Klopanie na dvere. Jožo ide otvoriť. Mama vchádza do bytu, vyzíva sa. Jožo jej podáva papuče. Vchádzajú do kuchyne. Jana odkladá umytý riad.

MAMA (milo) „Dobrý deň vám vospolok. Aj deti sú doma?“

JANA (unavene) „Ahoj, mami. Nie, deti sú na krúžkoch, ako každú stredu.“

MAMA „No a čo máte nového? Ako si dopadla?“

JANA (pozrie na matku) „Povedali mi výsledky testov. Spravili ich opakovane, je to definitívne. Dieťa by bolo postihnuté.“

MAMA (mentorsky) „No zbohom. A načo tu takto sedíš? Mala si tam hneď zostať, nie? Už si mohla mať pokoj.“

JANA (podráždene) „Mami...“

JOŽO (*upokojuje situáciu*) „Mama, Jana nemohla nič spraviť. Musíme tri dni počkať, že vraj na rozmyslenie.“

MAMA „To čo je za sprostosť? Čo tam už navymýšľate? Len sa trápíte zbytočne teraz. Keď postihnuté, tak postihnuté. Musí to preč čím skôr a bude pokoj.“

JANA „Aký pokoj, mami? Kto bude mať pokoj – ja alebo Ty?“

JOŽO „Je to zlá situácia, mama, nikto z nás nechcel, aby to takto dopadlo. Nehádajme sa radšej o tom, Jana má dnes za sebou ťažký deň. Práve si chcela ísť trochu oddýchnuť, je veľmi unavená. Chod', Janka, ja postavím vodu a porozprávam s mamou. Mama, dáte si čaj alebo kávu?“

MAMA (*rozhorčene k Jane*) „A čo by si sa mala váľať v posteli za bieleho dňa? Premôž sa trochu.“ (*Jožo zapol kanvicu s vodu, prišiel k mame a zaťukal lyžičkou na hrnček*)

JOŽO „No tak, mama, kávu alebo čaj?“

MAMA „Kávu si dám, lebo ma porazí. Koľko žien chodí na potrat aj párkrát za rok a netvária sa, akoby bol koniec sveta. To len ty musíš večne všetko dramatizovať a preháňať, Jana. Nekomplikuj veci zbytočne. Musíme to vyriešiť.“

JOŽO „No, nie je to ľahké pre nás všetkých. Deti sa už veľmi tešili... Janka, dáš si čaj?“

Jana mlčky zakrúti odmietavo hlavou.

MAMA (*mávnne rukou*) „Tešili, netešili, nebolo vám to treba. Na staré kolená takto rozum potrať. Máte dve deti, načo vám bolo ešte ďalšie decko na krk? Aj keby hneď zdravé bolo.“ (*dramaticky dodáva*) „Načo v dnešnej dobe?“

JOŽO (*zmierlivo*) „Aj horšie doby boli a deti sa rodili. Vychovali by sme ho.“

JANA (*snaží sa hovoriť pokojne*) „Je to náš život, mama a my sme sa všetci tešili. Ak Ty nie, Tvoj problém.“

MAMA „Tešila si sa? A načo? Na staré kolená sa Ti žiadalo plienky vešať a žehliť? Po nociach vstávať?“

JANA „Na aké staré kolená, mama? Mám 35 rokov, ešte sa nechystám do dôchodku.“

MAMA „Ale rodiť ako jablň hádam tiež nie. Bolo Ti toto treba? Akurát sa teraz trápíš.“

JANA (*unavene*) „Je to môj život, mama. Vždy si sa ma snažila dirigovať a manipulovať. Aj dnes som mala strach Ti vôbec zavolať, ako to dopadlo.“

MAMA „No to si celá Ty. A ja som vyčkávala celý deň, až nakoniec som sa musela sem vybrať, aby som sa dozvedela, čo je s tebou.“

JANA „Nemusela. Mohla si zavolať. A my sme Ti práve volali.“

MAMA (*prikyvuje hlavou*) „To je pekné, teraz volať. Ty si nebola schopná zavolať mi skôr?“

JOŽO (*pokojne*) „Práve teraz som volal, mama. Ale to ste už boli pred bytovkou. Nech sa páči, tu je káva, cukor...“

MAMA (*hudre*) „Takáto stará koňa. A decko na krk. Málo máš starostí? Čo by si s ním robila? Netreba vám ďalšie dieťa. V pondelok pôjdeš, zbavíš sa toho a potom už rozmýšľaj, čo chceš robiť.“

JANA (*mdlo, zjavne zasiahnutá matkinými rečami*) „To je moja vec, čo chcem robiť. Na to dieťa sme sa tešili všetci. Okrem Teba, zrejme.“

JOŽO (*sadá si s stolu s kávou, mieša ju nenáhlivo lyžičkou*) „Mama, nepreháňajte to. Jednak je to náš život, jednak Janka vôbec nie je stará. A na dieťa sme sa naozaj všetci veľmi tešili. Tak zvažujte, čo rozprávate.“

MAMA „Ešte ju v tom podporuj. Načo je to dobré? “

JANA „Ani sa nedivím, mama. Presne toto som od Teba čakala.“

MAMA „Čo „presne toto“? Vari Ti zle chcem?“

JANA „Tento postoj generála na vojne. Zavelíš ako mám žiť, čo mám robiť, ako sa mám cítiť... Ide to takto stále, dookola, nevieš byť iná. Je to môj život, mama, a moje rozhodnutie.“

MAMA (*vyčítavo*) „Tvoje rozhodnutie? A na ostatných nemyslíš? Všetkých nás sa to týka.“

JOŽO (*nešťastne*) „Mama, prestaňte. Prišli ste na návštevu, tak sa bavme ako ľudia... Radi sme, že prídete pozrieť, ale naozaj tie Vaše reči...“

MAMA (*vyčítavo*) „Dá sa s ňou? Počúvne dobrú radu od mamy? Toto jej nebolo treba, takéto starosti. Veď jej len dobre chcem.“

JANA „Dobre, ale po Tvojom, podľa Tvojej predstavy.“

MAMA „Nuž, máte dve deti, tak načo ďalšie? V tejto dobe... Vari zle vravím?“

JOŽO (*pokojne*) „Mama, neriešte naše veci za nás. Rozprávajme sa už o niečom inom.“

MAMA (*mäkšie*) „Veď vieš, že to dobre myslím, Jožko. Všetkých sa nás to týka. No, deťom to musíš vysvetliť riadne.“

JOŽO „Veď hej,“ (*vzdychne si*) „aj hračku sme už kúpili. Tešia sa.“

MAMA „Čím skôr bude po tom, tým lepšie. Zabudnú.“

JANA „A my? Veď...“ (*zlomí sa jej hlas*)

JOŽO „Nie je to také jednoduché, ako sa to zdá, mama. My...“

MAMA (*skočí mu do reči*) „Nekomplikujte si to zbytočne. Čo nie je jednoduché? Nesmiete o tom rozmýšľať. Ráno pôjde, poobede príde. A keď je postihnuté, spravia Ti to zadarmo, nie?“

JANA (*zakrúti hlavou odmietavo*) „Na to som sa nepýtala.“

MAMA „Ani na to si sa nespýtala? No, prosím, a potom vraj „mama nerad“.“

JANA „Naozaj nevládzem, mama, prestaň už.“

MAMA „Zavolám hneď Zuze, jej dcéra je sestrička, isto bude vedieť.“

JOŽO (*kývne rukou*) „Netreba, mama, teraz to neriešme. Bol to taký vypätý deň, že dnes to už nechajme radšej tak. Zajtra sa rozhodneme čo ďalej.“

MAMA (*neveriacky*) „O čom tu treba rozmýšľať?“

JANA „Nechajme to tak, mama.“

MAMA „No, počkaj, čo nechajme tak? Ideš tam v pondelok, nie? Povedala si to pre chvíľou. Tak aké zase špekulovanie?“

JOŽO „Musíme sa o všetkom v pokoji my sami porozprávať, nie je to také jednoduché pre nás, ako Vy vravíte... A nakoniec, mama, možno si to dieťa aj necháme, práve sme sa o tom teraz bavili...“

Jana naňho prekvapene pozrie, ale mlčí.

MAMA (*prenikavo*) „Čo? Zošalel si? Nevieš čo vravíš. Čo by ste robili s postihnutým deckom na krku? Treba sa toho zbaviť čím skôr - a vec je vybavená.“

JANA „Tak to si vážne prehnala.“

MAMA „Rozum ste potratili? Nechať si postihnuté dieťa? Ešte to tak, v žiadnom prípade to nedovolím.“

JOŽO (*dôrazne*) „My nepotrebujeme vaše dovoľenie, mama. Máme svoju rodinu a svoj život.“

MAMA (*už pokojnejšie*) „Veď hej, máte. Len aby ste potom trpkó nebanovali...“

JOŽO (*rozvážne*) „Práve preto, mama, musíme mať čas o všetkom rozmýšľať. Nie je to jednoduché rozhodovanie. Je to predsa naše dieťa...“

MAMA „Ale aké? Príťaž na krk. Celoživotná. A veru ľahké by to s takým deckom nebolo, Jožko, ja viem o čom rozprávam.“

JANA (*nepriateľsky*) „Ty vieš vždy všetko najlepšie, mama, si silná a dokonalá, taký malý generál, ktorý všetko riadi. Aj môj život. Dokedy?“

MAMA (*dotknuto*) „Ja som pre teba malý generál? A zle ti vari radím? Veď sa nás to všetkých týka, aj mňa, vari vás nemám rada? Vari nemám rada Ľubku a Miška? I to tretie vnúča by mi prirástlo k srdcu, to vieš dobre. Ale snažím sa Ti to teraz mojou radou uľahčiť, načo sa zbytočne trápiť nad tým všetkým? Lenže Ty nechápeš, o čo ide. Ja nad tým rozmýšľam už týždeň, ako Ťa na tie testy ešte raz volali, strach mám z toho všetkého. Čo Ty vieš, Jana, aké to je, starať sa o také dieťa... Celé dni, dvadsaťštyri hodín denne... A keby si ešte zostala sama nebodaj. Chlapi z takých rodín často utekajú od zodpovednosti... Jožo je dobrý chlap, vari by neušiel od rodiny, ale nikdy nevieš... Jana moja, keby si nebodaj zostala

sama s tromi deťmi, a k tomu jedno ešte takéto...“ (*žalostne*) „Čo ty vieš, aké to je? ... Ani predstaviť si to nedokážeš.... A ja som už stará, dokedy ti budem vládvať pomáhať?“ (*zvesí plecia, až sa celá schúli do seba*) „Ja viem, čo Ti vravím, dve som vás vychovala sama. Danka mala necelý rok, keď sme sa rozviedli, a Ty si mala päť, také dva malé kuriatka bezmocné ste boli.“ (*nežne*) „Moje malé kuriatka“, tak som vám vravievala, pamätáš...?“

Jana prikyvuje, mlčky počúva.

MAMA (*spomína, prikyvuje si hlavou*) „Musela som všetko zvládnuť. Všetko, sama..... A nebolo to veru ľahké, veru nie. Nikdy doteraz som ti o tom nerozprávala. Váš otec – za ďalších päť rokov sa upil, ani raz vás od rozvodu nevidel, darček vám na meniny, narodeniny ani Vianoce ani raz neposlal, nič, akoby ste ani neboli... okrem tých pár korún, čo musel na výživné prispievať....i to nie vždy poslal..“

Jana sa na ňu uprene díva, zakrýva si rukou ústa, premáha plač.

MAMA (*pokračuje pomaly*) „Všetko bolo na mojich pleciach. Od vyhorenej žiarovky po pokazenú práčku, všetko som musela vyriešiť sama... noci presedené pri vašich postieľkach, keď ste boli choré a ráno hybaj do roboty, veď z čoho by sme žili... Musela som to zvládnuť. A neviem si ani predstaviť, že keby daktorá z vás postihnutá bola.... Každú korunu som trikrát musela v ruke obrátiť... Kúpiť si nové topánky bolo mojím tajným snom, roky nenaplneným... Ako ste sa len smiali s Dankou, že mama chodí vždy v tých istých vyčaptaných topánkach. Lenže ako inak? Z výplaty zaplatiť byt a elektriku, škôlku a školskú jedáleň, kúpiť potraviny čo najlacnejšie a vydrž do zálohy... roky ten istý kolotoč. Och, bože..... A teraz v tejto dobe, keď je ešte horšie obyčajným ľuďom, z čoho by si tie deti užívali... Pomohla by som ti, to vieš, koľko by som vládala, lenže už som stará a čo potom? A Ty mi ešte povieš, že som ako generál??? ... Áno, som, lenže to ma život naučil, že musím taká byť...“ (*hlas sa jej láme*)

Jana podíde k matke, po tvári jej tečú slzy.

JANA „Prepáč, mami, ty máš o mňa strach, však?“

Mama prisvedčí.

MAMA „Myslela som, že sa zbláznim od rána. Už od minulého týždňa, keď Ti povedali, že musíš na to vyšetrenie ísť čím skôr, mala som zlé tušenie. Chodila som ani bez duše, len som vám nechcela nič vravieť, starostí pridávať. Mám strach o vás všetkých. O teba a Jožu, aj o deti. Aký život by asi mali s postihnutým bratom alebo sestrou na krku? Ani predstaviť si nevieš, aká by to bola zmena vo vašom živote. Ani ja si to neviem predstaviť, ani nechcem.“ (*odmietavo krúti hlavou*) „Musíš byť silná, dcéra moja, musíš to dieťa dať preč... čím skôr, tým vás to bude menej bolieť.“

JOŽO (*dojato*) „Mama, ja, nevedel som, nikdy ste nerozprávali, ako ťažko ste žili.“

MAMA (*pozrie naňho, vzdychne si*) „A načo, Jožko? Je to už za mnou. Chcela som z mojich detí vychovať poriadnych ľudí, čestných a pracovitých, aby sa nespustili ako ich otec. Žiadne povalovanie, žiadne posedávanie po zábavách. Bola som prísna na ne, musela som byť. Kto by ich napomenul, ak nie ja? Chýbalo mi občas len tak si sadnúť a porozprávať sa s mojimi dievkami, ale stále bolo treba niečo spraviť, taká som bola niekedy unavená... nemohla som si oddýchnuť, veď toho bolo treba toľko porobiť... Mne rodičia skoro pomreli, ani rozvodu sa nedožili, pomoci som nemala od nikoho, musela som sa spoľahnúť len sama na seba.“ (*v rozpakoch vstáva a odkladá šálku na kuchynskú linku, umýva ju*)

JANA (*ide k nej, potláča slzy*) „Mama, nechaj, veď ja to umyjem.“

MAMA „To už je zo zvyku, ako doma, nič nenechať neumyté, neporiadené, veď vieš. No tak, Jana, neplač. Ja som pochopila, že nesmiem plakať, že musím byť silná a všetko zvládnem. To som aj vás dve učila. Slzy Ti nepomôžu, nič nezmenia na tej bolesti. A preto sa aj vám teraz snažím pomôcť, poradiť... Možno je to zlé, veď je to naozaj váš život.“ (*vzdychne si zhlboka, pozrie na Janu*) „A toto je taká vec, že zasiahne váš život tak či onak, na celý život vás to poznačí. Viem, musíte sa rozhodnúť sami. Ale aspoň môj názor vypočujte - a potom si urobte po svojom.“

Jana sa rozplače, hodí sa mame okolo krku.

JANA „Prepáč, mami, prepáč mi to, prosím. Často mi bolo ľúto, aj som sa hnevala na Teba, že si so mnou nikdy nesadneš a neporozprávaš takto, lenže doteraz som sa na to nepozrela Tvojimi očami. Nevedela som toto o otcovi, vždy si o ňom pred nami pekne vravela, ani som nerozmýšľala, ako si nás musela ťažko vychovávať... Prepáč.“

Mama ju objíma tiež a pohladká po hlave.

MAMA „Diet'a moje, stále si moje malé kuriatko, ktoré chcem chrániť pred zlým svetom.“ (*vzdychne si, pustí ju*) „Lenže čas rýchlo letí a moje kuriatko vyrástlo... No tak, neplač už.“ (*pozrie sa jej do očí a usmejú sa ne seba, sadajú si späť k stolu*)

JANA (*utiera si slzy*) „Mama, ja neviem čo naozaj chcem. Bola som rozhodnutá, keď som prišla domov, že v pondelok tam hneď ráno pôjdem. Aj pôjdem asi. Viem, že je to rozumné, že by som to mala spraviť. Len tu, v srdci“ (*dotkne sa rukou hrude*) „nie som presvedčená, či je to naozaj správne. Aj Jožo by chcel to diet'a...“

JOŽO „Hej, chcel by som ho. Je to ťažké. Keď som sa dozvedel, že budeme mať diet'a, už som si ho začal predstavovať. Naše malé zlatovlasé dievčatko s modrými očami... Máme kočík, aj veci po deťoch, dokúpili by sme len pár drobností... A potom zrazu toto...“

MAMA (*prísne mu skočí do reči*) „Nemysli na to, Jožko, čím viac si to predstavuješ, tým to bude potom horšie. Žiadne dievčatko, na nič také nesmieš už myslieť. Keď o niečom snívaš,

pád je potom ešte bolestnejší. Naučila som sa snívať len malé sny, ktoré si viem splniť, aby ma to potom nebolelo.“

JANA (*pousmeje sa cez slzy a prisvedčí*) „Hej, aj mňa si to naučila, robila som kroky v živote a potom som si vravela – dobre, splnilo sa to, tak to bol môj sen. Splnil sa mi môj sen. Netúžila som po žiadnych ďalších veciach... Bývame v byte, tak netúžim po dome, veď koľko ľudí sníva o peknom trojizbovom byte, mne sa teda môj sen splnil.. Mám prácu, mnohí ju nemajú, ďalší splnený sen... Zdravé deti, dobrý manžel, samé splnené sny... Nevravím, že nie som s mojím životom spokojná, máme sa radi s Jožkom, deťmi, prácu mám dobrú... Tak to nejako ide samo od seba, teda doteraz šlo. Viem, mohlo by to tak ísť ďalej, keby som spravila ten krok – šla by som na interrupciu, všetko by plynulo znovu hladko ďalej – práca, domácnosť, kolobeh všedných povinností, nejaká tá dovolenka, skrátka všetko ako má byť...“

MAMA (*prikyvuje hlavou so zjavnou úzkosťou*) „Áno, presne tak, toto musíš spraviť. Všetko bude ako má byť. Všetko bude zasa v poriadku, ako doteraz... Ešte keby ste žili niekde, kde štát naozaj pomáha rodinám, čo sa starajú o postihnuté dieťa... Ale tu... Musíš tam ísť čím skôr, v pondelok, to je jediné rozumné riešenie...“ (*hodí bezmocne rukou*)

JOŽO „Máme pred sebou celý víkend. Popremýšľame, porozprávame sa o tom ešte zajtra.“

MAMA „Lenže čím viac o tom rozprávate, tým väčšia bolesť. Deti moje, vari to nechápete? Načo toto trápenie ešte zväčšovať?“

Jožo bezradne pokrčí plecami. Jana sa díva na mamu.

JANA (*nesmelo*) „Mama, povedz mi úprimne, keby sme ešte s Danou neboli na svete a Ty by si odchádzala od otca tehotná, šla by si na interrupciu?“

MAMA (*vydesene*) „To Ti ako napadla táto hlúposť? Moje deti, vy ste boli moja radosť, postarať sa o vás čo najlepšie bol zmysel môjho života. Nehľadala som si ani druhého chlapa, všetok čas a sily som dala do toho, aby som vás vychovala čo najlepšie... V žiadnom prípade by som také niečo neurobila!“

JANA (*prikladá si ruky na brucho, plače*) „Aj toto je moje dieťa, mama.“

Jožo ide k nej, objíma ju okolo pliec.

JOŽO „Naše dieťa, Janka. Aj ja chcem aby sme o tom všetkom ešte rozprávali.“

MAMA (*vzdychne si*) „Veď ja dobre viem, že to nie je jednoduché. Ale ako by ste to zvládli?“

JANA „Ja neviem, mama, netlač na mňa teraz. Naozaj sa musíme rozhodnúť sami.“

MAMA (*usmeje sa priateľsky, vstáva*) „Dobre, Janka, prepáč mi to, máš pravdu. Nemyslím to zle, ale zasa vás tu dirigujem, už to mám skrátka navyknuté za tie roky. Nechcem Ti to teraz sťažovať ešte viac.“ (*vzdychne si, prikyvuje hlavou*) „Hodne mi pomohlo, že sme sa my dve

dnes porozprávali. Ja som pochopila, že strach o Teba by som mala tak či onak, kvôli tvojej bolesti. Lenže s tým nič nespravím. Myslím si, že by ti ľahšie bolo bez takého dieťaťa, ale ktovie? Sama si vyber, čo bude najlepšie. Chod' si teraz oddýchnuť, ja pôjdem. Aj ja si doma asi oddýchnem, začnem sa to učiť po dlhej dobe. Možno prišiel čas na zmenu.“

Jana vstáva, nasmelo pristúpi k mame a objíma ju.

JOŽO (*vstáva tiež*) „Aj ja som rád, že ste tu dnes boli, mama, sme si teraz bližší.“ (*usmeje sa na mamu*) „Poďte, odprevadím Vás ku výťahu.“

Tretie dejstvo

Sobotňajšie predpoludnie, pol desiatej. Jana sedí v kuchyni, krája zemiaky na obed.

Niekoľko klope. Jana si opláchnie ruky a ide otvoriť dvere.

JANA (*prekvapene*) „Ahoj, Dana.“

DANA „Môžem ďalej?“

JANA „Áno, poď, pravdaže.“ *Podáva jej papuče. Dana sa prezúva a vchádzajú do kuchyne.*

DANA „Chystáš obed, ako vidím.“

JANA (*ospravedlňujúco sa usmeje*) „Hej, Jožo vzal deti na nákup a ja ako každú sobotu, veď vieš, trochu upratať, navariť, opraviť čo treba... Dáš si kávu alebo čaj?“

DANA (*sadá si k stolu*) „Kávu si prosím.“

Jana chystá sestre kávu, sebe čaj.

DANA „To je tá súprava šálok, čo si kúpila minulý mesiac?“

JANA „Hej, ozaj, ty si ju ešte nevidela. Stále pracuješ, málo sa vídame. Rada som, že si prišla.“

DANA „No, to hej. Som stále v jednom kole, aj pozajtra idem na školenie manažérov týždňové. Som z toho niekedy aj unavená,“

JANA „Hm, máš náročnú prácu. Obdivujem čo všetko zvládaš. Ja mám niekedy dosť bežného kolotoča, nie ešte to, čo máš Ty na starosti...“

DANA „No, a teraz ešte obavy o mamu...“

JANA (*zarazene*) „O mamu? Včera bola u nás, vyzerala v poriadku.“

DANA (*opatrne*) „Jana, mama včera došla domov taká... Zdravie jej vypovedá, vidím to na nej.“

JANA (*preľaknuto*) „Čo sa stalo? Je v nemocnici?“

DANA „Nie, kdeže, to nie. Ale včera, keď sa vrátila od Teba, ľahla si na gauč asi na pol hodiny. Čítala knižku, no ja som podchvíľou do obývačky bežala, či jej zle neprišlo. Azda by si neľahla, keby zdravá bola...“

Jana sa s úľavou rozosmeje.

JANA „Tak na to si zvykaj, sestrička. Včera sme o tom s mamou rozprávali, zaslúži si trochu oddychu, narobila sa dosť v živote.“

DANA (*neveriacky*) „A ona Ťa takto poslúchla? Mama, ktorá vždy všetkým velila?“

JANA (*krúti hlavou*) „Nie, to neposlúchla mňa, ale seba. Pochopila niečo. Aj ja som pochopila v niečom ju. Vieš, my sme videli len to vonkajšie správanie, že mama je prísna, že nám všetko riadi. Až včera - pozrela som sa veci jej očami, sama nás vychovala, všetko chcela zvládnuť, aj zvládla. Bola prísna na seba, ťahala ustavične, robila čo bolo treba. Aj na nás bola prísna, lenže mala strach, aby sme neskončili ako otec. Veď on sa upil k smrti, včera som sa to od nej dozvedela. Predstav si, roky to tajila pred nami, vždy o ňom pekne vravela.“

DANA (*upije si z kávy*) „No, ja som to vedela od jednej známej, už pred pár rokmi, bývala neďaleko neho, vraj to s ním bolo veľmi zlé. Nepoznala som ho, jedno mi to bolo...“

JANA (*zmierlivo*) „Ja som to nevedela, Dana. Až teraz som mamu pochopila. A rada som, že sa pokúša naozaj meniť, aj keď to nebude jednoduché. Aspoň snahu má.“

DANA (*váhavo*) „A Ty čo? Mama povedala len toľko, že ešte nie si rozhodnutá, čo spravíš.“

JANA „Nie, nie som. Naozaj neviem,

DANA (*zhrozene*) „Čo je to s Tebou? Ty vážne uvažuješ nad tým, že by si si nechala postihnuté dieťa?“

JANA (*neisto*) „Neviem, ešte neviem čo spravím. Viem, že je rozumné ísť na tú interrupciu, ale cítim neistotu, pochybnosti...“

DANA (*krúti odmietavo hlavou*) „Niekedy som Ti závidela, ako si mala veci v živote dobre usporiadané. Všetko hladko šlo, všetko sa Ti darilo. A Ty si to chceš teraz dobabrať?“

JANA (*prekvapene*) „Čože? Mne si závidela?“

DANA (*unavene*) „Hej, máš svoju rodinu – muža a deti, ja som sama, bývam s mamou. Viem čo chceš povedať,“ (*mávnve rukou*) „mohla by som si kúpiť aj dva byty, peňazi na to mám. Mám aj dobrú prácu, postavenie. Som úspešná. Ale čo z toho, že šéfujem, som pani riaditeľka? Celé dni som v práci, ťahám do úmoru, často aj po víkendoch, žiadny oddych. A žiadna rodina, žiadny muž ani deti. Pripadám si v niektorých chvíľach zúfalo sama, prázdna. Naozaj som Ti občas závidela.“

JANA „Netušila som, že nie si šťastná...“

DANA „Pravdaže si to netušila, veď si spokojne žiješ, všetko ide ako má, zahľadená do seba.“

JANA „Nie, to nie, mohla si sa mi kedykoľvek zdôveriť.“

DANA „Asi som z mamy prebrala viac ako Ty. Chcem všetko zvládnuť sama a ... potom sa takto cítim. Ale to len občas ma popadne.“

JANA „Danka, ...“

DANA (*skočí jej do reči*) „A Ty si teraz chceš toto všetko zničiť? Kvôli jednému decku, ktoré by bolo navyše postihnuté?“

JANA (*smutne*) „Nechápeš to, čo? Ani ja. Ja len cítim, že ešte neviem, čo chcem naozaj urobiť.“

DANA „Chceš byť nešťastná? Mat' trápenie na celý život?“

JANA (*zúfalo*) „A to by nebolo trápenie, ak zabijem svoje vlastné dieťa?“

DANA „Tak si to nesmieš hovoriť, veď Ty ho predsa nezabiješ. Jednoducho sa nenarodí. A aký by malo také dieťa život? Nad tým tiež rozmýšľaš?“

JANA „Postarala by som sa oň, keby prišlo na svet, ja by som ho neopustila za žiadnu cenu.“

DANA „Postarala by si sa? A čo keď ochorieš? Alebo nebudaj zomrieš? Ako by sme ti pomohli? Mama je už stará a nemyslí si snáď, že by som ja bola ochotná vzdať sa mojej práce, zostať doma a opatrovať také decko.“ (*kategoricky dodáva*) „To teda v žiadnom prípade nie.“

JANA (*bezradne*) „Neviem, to fakt neviem, ako by to bolo.“

DANA (*gestikuluje rukami*) „Veď ja Ti len dobre chcem. Máš všetko, načo si pobabrať život?“

JANA „Ja predsa nevravím, že si to dieťa nechám. Ja iba... vlastne už ani sama neviem, čo.“

DANA (*gestikuluje dôrazne*) „Vieš, Jana, všetko ti šlo doteraz ako po masle. V škole výborná žiačka bez veľkej námahy, ja som sa doma učievala o hodne viac, pamätáš? Vydala si sa za prvého chlapca, s ním si chodila od základnej školy. Ja som ich vystriedala už zopár, lenže ani s jedným mi to nevyšlo. Na výšku ma vzali, lenže nie na tú, čo som chcela. Túžila som ísť na medicínu, nie? Nevyšlo to, vyštudovala som ekonómiu. Ale nejdem sa ďalej ľutovať, hovoríme teraz o tebe. Vysokú si dokončila už tehotná, mali ste Miška a potom Ľubku, deti sú zdravé. Robotu si po materskej hneď našla a máš ju doteraz. A toto je prvá vec, čo ti prišla do života ako prekážka.“

JANA (*prisviedča zamyslene*) „Hej, pravdu vravíš, tak to aj ja cítim.“

DANA „No, vidíš, a teraz o to všetko chceš prísť?“

JANA (*smutne*) „Neviem, naozaj by sa všetko tak veľmi zmenilo?“

DANA „A nie? Ustavičné behanie po doktoroch, výdavky na lieky a všetko možné okolo toho, dvadsaťštyri hodín denne byť dieťaťu k dispozícii, vo dne i v noci. A takéto deti veru často nespávajú, to je veľký problém.“

JANA (*prekvapene*) „Odkiaľ to vieš?“

DANA (*pokýva hlavou*) „Sesternica mojej zástupkyne má postihnuté dieťa. Vzala ma k nim pozrieť minulý týždeň. To už sme s mamou tušili, že niečo v poriadku s Tvojim dieťaťom nebude, keď Ťa na vyšetrenie poslali. Mama chodila ako bez duše, ja som zavolała známemu a ten mi povedal, čo bude vo veci. Tak som sa šla k nim pozrieť so zástupkyňou, akože náhodou zo služobnej cesty sme sa zastavili. Ľudia po štyridsiatke, majú dve zdravé dcéry – štrnásť a sedemnášťročnú, toto decko – chlapec, má skoro dvanásť. Chodí, no nerozpráva. Oči z neho nemôžeš spustiť cez deň, aby niečo nevyviedol, no a budí sa o pol tretej ráno. A to sú vraj šťastní, že im začal chodiť, lebo ich známa má ležiaceho chlapca, je s ním sama a už ho nevládze ani dvíhať z postele. Mňa cynicky napadlo, že keby aj ich syn bol radšej ležiaci, starostí by s ním bolo menej. Aspoň vidíš, že som fakt nespôsobilá postarať sa o také decko, na to musí mať človek povahu, maximálne sebaobetovanie. Títo sú aspoň dvaja na to, chlap neušiel od rodiny, lenže nikdy nevieš, či by to Jožo zvládol a vydržal.“

JANA (*ticho*) „Myslím, Dana, že by vydržal. Nesklamal ma ešte v ničom.“

DANA (*krúti hlavou*) „Ale nevieš to isto. Nemáš záruku. Lenže o to teraz nejde. Vieš, na návšteve u tej rodiny s postihnutým deckom, uvedomila som si ako tí ľudia žijú na hrane. Je to taký skrytý strach z budúcnosti, čo ak ochorie niektorý z nich vážne, žena opatruje chlapca za úbohý opatrovateľský príspevok, nedokážu z jedného platu vyžiť a ešte aj ušetriť niečo na budúcnosť pre syna, pre seba na dôchodok. A dievčatá by chceli ísť na vysokú školu, dobre sa im učia, lenže ako, z čoho by to utiahli? Toto by si chcela? Vyčerpaná živorit' so svojou rodinou?“

JANA (*odmietavo krúti hlavou, slzy jej stekajú po tvári*) „Nie, je to kruté, je to také kruté...“

Zakrýva si ústa rukou, snaží sa upokojiť. Dana mlčí.

JANA (*po chvíli ticho hovorí*) „Nikdy som nerozmýšľala nad tým, ako žijú postihnuté deti. Že vôbec žijú...“

DANA (*pevne*) „Ani ja. Lenže vidíš, teraz už vieš ako žijú... To nemôžeš urobiť svojim deťom, takúto budúcnosť im prichystať. A to ešte nevieš, čo ja. Pozrela som si na internete jednu diskusiu, keď sa nedávno narodili postihnuté dvojčatá, čo potom zomreli po pár dňoch...“

JANA „Hej, spomínam sa na to.“

DANA „No a vieš ako tú matku hodne ľudí odsudzovalo? Čo tam o nej a postihnutých deťoch niektorí písali? Nechci vedieť. Aj jeden doktor gynekológ vyhlásil, istý denník to uverejnil, že v 21. storočí by sa už nemali vôbec rodiť ľudia s postihnutím. No prosím, aj odborníci takú matku odsudzujú.“ *(vyberá z kabelky obálku)* „Stiahla som to z internetu, pozri si to potom.“

JANA *(hlas sa jej chveje, po tvári jej tečú slzy)* „Nemajú takéto deti právo na život? Nemajú právo na šťastie?“

DANA *(zakrúti hlavou)* „Nie, tu nie. A nevieme to zmeniť- ja ani Ty. Slzy Ti nepomôžu. Táto spoločnosť funguje mizerácky, musíš sa s tým vyrovať.“

JANA „Takže riešenie je podľa Teba jednoduché, musím tam v pondelok ísť a zabiť moje dieťa? To chceš povedať?“

DANA *(tvrdo)* „Ty to vari nechápeš? Máš azda inú možnosť? Vidíš nejaké iné riešenie?“

JANA *(smutne)* „Teraz mi pripomínaš mamu, Dana. Naozaj sa na ňu v mnohom podobáš.“

DANA *(prísne)* „A Ty zasa si príliš mäkká na tento život. Ja som musela tvrdo pracovať, v škole, na vysokej aj v práci, kým som sa dostala do funkcie, mnohého som sa musela zrieknuť. Naučila som sa rozhodovať, čo je pre mňa potrebné. Nefňukám zbytočne. Občas síce zatúžim mať útulný domov, rodinu, lenže neviem, naozaj neviem, či by som menila s Tebou. To len občas, v slabej chvíli, keď som veľmi unavená, napadnú mi takéto myšlienky. Rodina sú aj starosti, obmedzenia, záväzky. Nosiť tašky s nákupmi a robiť teplé večere. Neviem veru, či by mi to stálo za to.“ *(strasie sa)* „Nie, nemenila by som s Tebou. Chcem to, čo mám. Môj pokoj, moje pohodlie, moju životnú úroveň.“

JANA *(zamyslene)* „Aj mama niečo podobné vravela. Teda nie o Tebe, ale o tom, že treba mať praktické sny, dosiahnuteľné. Chcieť to, čo máš.“

DANA *(prisviedča)* „No tak vidíš. Mala by si sa toho držať.“

JANA *(skleslo)* „Mala. Takže v pondelok tam budem musieť ísť...“

DANA „Áno, urob to, pre dobro nás všetkých to musíš spraviť.“

Jana pôsobí unavene, plecica jej ovisnú, akoby sa schúlila do seba.

JANA „Je to ťažké, veľmi ťažké. Bude to najťažší deň môjho života, ak tam pôjdem.“

DANA *(dôrazne)* „Nie, bude to deň ako každý iný. Jednoducho to spravíš a potom na to zabudneš, uvidíš. Prejde pár dní a všetko bude v poriadku.“

JANA *(nepresvedčivo)* „Snáď hej.“

DANA *(vstáva)* „Tak ja pôjdem, musíš dovariť obed.“

Jana ju vyprevádza do predsiene.

JANA *(váhavo)* „Dana, povedz mi, to mama chcela, aby si ma prišla prehovoriť?“

DANA (*udivene*) „Mama? Kdeže, tá je odvčera úplne popletená, vraj sa musíš rozhodnúť sama. Lenže, odľahlo by jej, keby si to spravila hneď v pondelok, to vieš..... Ja som to musela vziať do rúk, lebo inak by ste tu špekulovali a trápili sa. Na čo sa trápiti? Nad čím tu váhať, povedz? Toto je jediné správne riešenie.“ (*obúva sa, otvára dvere a pozrie sa na Janu priamo*) „Musíš to urobiť. Maj sa.“
Dvere sa zatvárajú.

Štvrté dejstvo

Sobotný večer, niečo po ôsmej. Jana a Jožo vchádzajú do kuchyne.

JANA „Tak, deti zaspali ako hodené do vody.“

JOŽO „Boli unavené z toho klziska riadne. Škoda, že si dnes poobede nešla s nami. Už to ide aj Ľubke dobre, dnes ani raz nespadla a to sa korčuľuje len hádam piaty krát.“

JANA (*prisiviedča s úsmevom*) „Hej, veľmi ju to potešilo. Nabudúce zasa pôjdem, len dnes sa mi naozaj nechcelo, som nejaká unavená. Rozprávala mi o tom, že vraj si ju učil aj cúvať.“

JOŽO „To jej ešte veľmi nešlo. Naučí sa to. Mohli by sme...“

Zarazí sa a načúva.

JANA „Niekto klopal?“

Načúvajú. Opäť zaklopanie. Jožo ide otvoriť.

JOŽO „Ahoj, Milan, pod' ďalej.“

Vchádza, prezúva sa, ide do kuchyne za Jožom.

MILAN „Ahoj, Janka. Prepáč, že som takto navečer dobehol, lenže, aha, potrebujem pomoc... Žena ma poslala, či by si to nemohol teraz pozrieť, Jožko...“ (*vyťahuje z igelitovej tašky žehličku*)

JOŽO „Pravdaže, sadni si. Pozriem to hneď. Len hovor tichšie, Milan, deti už spia. Uľahal som ich dnes na klzisku.“

MILAN „Hej, hodne sa im venuješ. A moja žena spomínala, že tretie čakáte?“ (*pozrie sa spýtavo na Janu*) „Už viete, čo to bude?“

Jana pobleďne, pozrie sa na Joža. Ten medzičasom z komory vytiahol náradie, veľký igelit a chystá sa rozoberať žehličku.

JOŽO „Dievčatko by to bolo.“

MILAN „Fíha, žeby malá Janka? Či meno ešte nevyberáte?“

JOŽO (*rozpačito*) „No, vieš, Milan, je tam trochu problém. Doktori povedali, že vraj by nebolo celkom zdravé.“

MILAN (*poškriabe sa po vlasoch*) „Ejha. Lenže tí doktori, vieš, tí kadečo natárajú, nekrenkuj sa preto, Janka, uvidíš, že všetko bude dobré. Dobre to dopadne.“

JANA (*pozrie na Milana a unavene hovorí*) „Nebude, Milan. Bola som na vyšetrení včera, doktori sa nemýlia.“

MILAN (*v rozpakoch zahabká*) „Hm, tak prepáč, nechcel som, nevedel som, ja v dobrom..“

JANA (*zakrúti jemne hlavou*) „Ja viem, Milan, to je v poriadku. Vieš, je to ťažké, zaskočilo nás to celé.“

MILAN „Jasné, asi o tom nechcete teraz rozprávať, to chápem.“

JANA „Dáš si s nami čaj?“

MILAN „Dám, pravdaže, rád.“

Jana postaví vodu na čaj. Jožo medzitým rozobral žehličku.

JANA „Tvoja žena ti to vravela? Ženy to skôr vidia ako chlapi.“

MILAN „No, asi hej.“

JOŽO „Janka, vieš, to ja som sa o tom už so susedami bavil. Keď sme tú hračku niesli s Ľubkou, povedal som, že bude pre sestričku. Ved' kto to mohol vedieť, že takéto niečo príde?“

JANA (*neisto*) „Mám z toho strach. Reči budú.“ (*dáva na stôl šálky s čajom*)

JOŽO (*dôrazne*) „Čo tam po rečiach, nech si vravia ľudia, čo chcú.“

MILAN „Ale čože by kto vravel? Ved' chorobu často ani nevidno na prvý pohľad. A zasa v našej bytovke zlých ľudí nemáš, všetci vás tu majú radi. Ešte ťa podržia, pomôžu. Však aj tomu starému hundrošovi z prvého poschodia, čo je na vozíčku, všetci pomáhame, ved' aj vy mu hockedy nákupy nosíte. Každého z nás môže choroba prikvačiť kedykoľvek. Nič sa neboj, Janka, vášmu dievčatku sa tu krivda nestane.“

Jana sa usedavo rozplače.

MILAN (*tíši ju*) „No tak, neplač, všetko bude v poriadku.“

JOŽO „Janka si potrebuje poplakať, nechaj ju, ul'aví sa jej. Bolo toho na ňu veľa za tieto dni. Ja, jej mama, sestra... dookola sa len o tom hovorilo u nás.“

MILAN „A kedy sa malá narodí?“

Jožo hodí rukou, vstáva, ide k žene a objíma ju okolo pliec, hladká ju upokojujúco po chrbte..

JOŽO „O štyri a pol mesiaca. Ak... No ako, už ti je lepšie?“ (*príhovára sa upokojujúco Jane*)

Jana mlčky prisvieďča. Potom sa usmeje.

JANA „Lepšie. Ja... Milan, ďakujem ti, ani nevieš, ako si mi pomohol. Len som to všetko dusila v sebe, uľavilo sa mi teraz.“

MILAN (*nechápavo*) „No, ved' dobre.“

Jožo si sadá späť k stolu a pokračuje v oprave žehličky.

JANA „Nerozumieš tomu, však, Milan? Nuž, naše dieťa by bolo... doktori povedali, že bude - postihnuté.“

MILAN (*pretrie si rukou bradu*) „Hm, tak v tom je problém. A...“ (*váhavo*) „ako by bolo postihnuté? Nemalo by ruku, alebo čo? Teda – ak sa chceš o tom porozprávať.“

JANA „Hej, prečo nie? Vraj by bolo rozumovo postihnuté, ale ako, presne mi to nepovedali. Ved' to ani sami presne nevedia.“

JOŽO (*opravuje zaujato žehličku, no vysvetľuje napäto*) „Čakať sa už veľmi nedá, čas nás tlačí a musíme sa rozhodnúť, či také dieťa chceme alebo nie.“

MILAN (*obracia sa k nemu*) „A ved' je to tvoja krv, Jožo, Tvoje dieťa, či by si ho nechcel? Aké bude, také prijmi s radosťou a láskou. Každý máme miesto na tomto svete.“

JANA (*skleslo*) „Nie je to ľahké rozhodovanie. Cítim sa z toho vyčerpaná.“

JOŽO (*zamyslene*) „Vieš, vravím si, že to zvládneme. Že všetko bude v poriadku, tak ako doteraz. Či už sa rozhodneme tak, alebo onak... Nevieť si ani predstaviť, že to dieťa zrazu nebude, že ho dáme preč len tak... Lenže viem aj, aké by to bolo náročné, keby sa dieťa narodilo, že väčšina tej t'archy by bola na Janke, ved' by musela ostať doma, vzdat' sa roboty a opatrovať malú. A nie tri roky, ale možno po celý život. Viem ja, ako by to niesla?“

JANA (*pozrie sa na Jožu*) „A keby si zostal s dieťaťom Ty?“

JOŽO „Ja? To nie. To by som nezvládol. Mám rád deti, pomôžem Ti čo budem môcť, ale mama je len mama.“

JANA (*vyčítavo*) „Tak vidíš...“

MILAN „Lenže v tomto Jožo pravdu má, Janka. Akože by to bolo? Zarábať bude musieť čím viac, možno i dve roboty keby boli. Chlap musí rodinu užiť a Ty zasa sa postarať o malú.“

JANA „A keby som nebodaj sama zostala? S tromi deťmi? Mama vravela...“ (*zarazí sa*)

JOŽO (*dôrazne*) „Jana, neblázni. Vari si o mne nemyslíš, že by som bol schopný také niečo spraviť?!!!“

JANA (*vzdychne si*) „Nie, asi nie.“

JOŽO (*pozerá sa uprene na Janu*) „Neženil som sa na to, aby som potom z manželstva utekal. Nenechám ťa samú s deťmi, to robia len nezrelí sebeci. Záleží mi na Tebe, aj na našich deťoch a vždy to tak bude. Toho sa naozaj nemusíš báť.“

JANA (*smutne*) „Hej, nikdy si ma nesklamal, viem, prepáč. To len mám strach z budúcnosti...“

Zostane ticho. Po chvíli sa ozve Milan.

MILAN (*pokyvuje chápavo hlavou*) „Ja, rozumiem, že ste takí bez seba teraz.. kto by nebol.. no, neviem čo by som spravil.. Pripadá mi, že to je teraz len na Tebe, Janka, či by si sa obetovala a ostala s takým dieťaťom doma. Lebo to je ťažká vec, celé dni, trpezlivo, po celé roky, po celý život možno... Je to veľký záväzok... Ty musíš vedieť, či by si to zvládla, dokázala...“

JANA (*krúti hlavou odmietavo*) „Neviem, ja teraz naozaj ešte neviem, čo chcem spraviť.“

MILAN „Ale tak kdesi vo vnútri cítiš, čo radšej chceš, nie? A čo rodina, vedia to?“

JOŽO „Tak vieš, že ja už rodičov nemám, už len toho brata v Česku mám. Nevideli sme sa už vyše troch rokov. A Jankina mama a sestra, no... trápi ich to.“

JANA „Mama bola sprvu proti, má strach. Lenže potom povedala, že sa musíme sami rozhodnúť, pochopila to. Sestra tiež dnes zrána prišla a tvrdo ma pritlačila, že to dieťa treba dať preč.“

JOŽO „Je to predsa náš život, Janka. Nech si Dana vraví, čo chce, nech organizuje svoj život.“

MILAN (*chápavo*) „Ach, beda. Je to ťažké, čo?“

JANA „Hej, o to viac, že ja by som sa musela vzdať práce. Že by som musela rozhodnúť teraz a navždy, pretože takéto svoje rozhodnutie už potom nemôžem zmeniť. Tak či onak, Jožo, bolo by to zasa o tom, že ja sa prispôsobím. Stále sa len prispôsobujem.“

JOŽO (*upokojujúco*) „A bolo by to vari lepšie naopak, Janka? Zvládla by si dve roboty? Ja v opatere detí taký dobrý ako Ty nie som, raz darmo. Ved' Ťa predsa nenútim sa prispôsobovať mne, len uvažujem, čo je najrozumnejšie riešenie v tejto situácii, ak by sme si dieťa nechali. A ja, poviem Ti úprimne, by som si ho aj rád nechal. Mal by som pred očami, ak by sme to naše dieťa zabili, že tu mohlo byť s nami... Viem, že to je ťažké, náš život by bol ťažší, museli by sme sa uskromniť všetci, ale dať tomu dieťaťu šancu žiť, to všetko nepohodlie pre mňa vyváži.“

MILAN „A Ty, Janka, ako myslíš? Chcela by si tiež to dieťa?“

JANA (*skleslo*) „Pripadá mi ako v pasci. Nech sa rozhodnem akokoľvek, niekto bude nespokojný, niekto bude nešťastný, sklamaný zo mňa. Ak by sme si dieťa nechali a prišli by problémy – a tie by určite prišli - tak potom by mi to otrepávala rodina o hlavu ... „no, bolo vám to treba“...“

A keď dieťa dám preč, sklamem Joža a deti, ja budem tá, čo dieťa zabila... A ľudia ma budú ohovárať tak či tak, nenavyberáš – aj ak pôjdem na interrupciu, i keby sme si dieťa nechali. Sestra mi doniesla prečítať debatu z internetu, keď sa nedávno narodili postihnuté detičky, čo niektorí tí ľudia popísali... I jeden doktor dokonca...“ (*chveje sa*)

MILAN „Veď hej, ľudia sú všelijakí... nedomyslia ... niektorí aj hlúposti popíšu, čo možno ani tak nemyslia...“

Jožo doskladal žehličku späť, zapája ju do zásuvky na preskúšanie.

JANA „Mám z toho všetkého strach.“

MILAN (*vzdychne si*) „Hej, hodne ľudí to asi ani nechápe. Je ťažká doba, podaktorí ľudia zvlčili...“ (*zmlkne bezradne, rozhodí rukami*) „Ale zato jesto dost' dobrých ľudí, čo budú mať pochopenie, neboj sa Ty nič, dievča... Zvládnete to.“

JANA „Musím ešte o tom porozmýšľať, to nie je ako topánky, keď kúpiš zlé, že vymeníš alebo v najhoršom prípade odložíš do skrine. To už bude rozhodnutie na celý život.“

JOŽO (*otočí sa k Jane, usmeje sa na ňu*) „Janka, veď ešte máme čas nad tým rozmýšľať. Porozprávame sa, ako by sme to všetko vedeli zvládnuť. Iní to dokázali, aj my by sme mohli...“ (*žehličku vypína, obracia sa k Milanovi a pomädli si ruky*).

„Hotovo, sused, žehlička je opravená, už len vychladnúť musí.“

MILAN „Ďakujem, Jožo. Žena sa poteší, vyžehlí hneď, čo treba. Ďakujem ti ešte raz.“ (*berie žehličku opatrne do ruky, šnúru na ňu natáča*) „Tak ja pôjdem a“ (*otočí sa k Jane*) „Ty sa, Janka, netráp. Boh nám zošle len toľko trápenia, koľko vládzeme uniesť, nikdy nie viacej. Musí to mať dajaký cieľ od neho, že vám toto prišlo do života, taká skúška nejaká to je. Nestrať nádej. A keby ste hockedy potrebovali pomoc k malej, s nami môžeš rátať.“

JANA (*pousmeje sa cez slzy, prikyvuje mu*) „Keby by to bolo také ľahké a jednoduché rozhodovanie. Ale ďakujem.“

Milan odchádza, potichu sa líči. „Tak dobrú noc, susedia.“

Jožo ho vypevádza, zamkyna dvere.

Vracia sa k Jane, objíme ju okolo pliec.

JOŽO „Pod', pôjdeme už spať. Zajtra o tom ešte porozmýšľame.“

Piate dejstvo

Nedeľné predpoludnie. Jana v kuchyni čistí zemiaky, chystá večeru. Klopanie na dvere. Vstáva, ide otvoriť. Prichádza kamarátka Eva.

JANA „Ahoj, Eva, pod' dnu.“

EVA „Môžem? Sama si?“

JANA „Hej, ja varím a Jožo šiel trochu von s deťmi, sú na klzisku.“

EVA „To je fajn. Vieš, chcela som s tebou porozprávať osamote.“ *Prezúva sa do papúč.*

JANA *(prekvapene)* „Stalo sa niečo?“

EVA *(zneistie)* „No, ani nie. Ale chcela som sa s tebou rozprávať – no, veď vieš o čom. Keď sme včera poobede telefonovali spolu, trápilo ma to celý večer.“

JANA *(vzdychne si)* „Hej, aj ja o tom celé dni uvažujem. Pod', pôjdeme do kuchyne.“

Vchádzajú do kuchyne.

JANA „Dáš si kávu?“

EVA „Radšej čaj.“

Jana chystá vodu na čaj. Potom si sadne.

EVA *(nesmelo)* „Jana, je mi to ľúto, že sa také dačo stalo. Odvčera nad tým rozmýšľam. So mnou sa predsa môžeš o všetkom porozprávať.“

JANA *(prikývne hlavou)* „Veď hej, viem.“

EVA *(po chvíli rozpačito)* „Ako to zvládaš? Ako sa cítiš?“

JANA „Neviem, ja neviem. Zvláštne. Vo mne sa niečo zmenilo včera večer, alebo to bolo dnes ráno? Sama neviem.“

EVA *(neisto)* „Stalo sa niečo?“

JANA „Dokopy nič. Len sme sa rozprávali – s Jožom, mamou, sestrou, opäť s Jožom a s jeho kamarátom Milanom.. Len sme sa rozprávali dookola o tom za tie posledné dva dni. A dnes ráno som sa cítila inak... Tak náhle to prišlo, samo. Ako keď si nasadiš okuliare a zrazu lepšie vidíš. Jasnejšie, zreteľnejšie. Takto vidím teraz celý svoj život.“

EVA *(znepokojene)* „Ako inak? Veď to všetko prejde, bude zasa dobre.“

Jana mlčky zalieva čaj, kladie šálky na stôl. Vyberá cukor, sadá si späť k stolu.

JANA *(pokračuje)* „Pozri, snažila som sa doteraz žiť tak ...správne, tak ako treba. Všetko bolo ako má byť. Skončila som školu, vydala som sa, máme deti, pracujeme, kúpili sme si byt, aj sme ho zariadili, aj na dovolenku s deťmi sme našetrili každý rok... Síce len tu u nás sme zakaždým dovolenkovali, žiadny Egypt ani Tunis, ale stačilo, spokojní sme boli. Taký obyčajný, pokojný život. Ráno ideš do práce, cestou z práce nakúpiš, porobíš čo doma treba,

uvaríš večeru, spravíš s deťmi úlohy, s mužom si pozriete dajaký film v televízii... Tak ide deň za dňom. A teraz toto... Vravela som si – prečo sa to stalo práve nám? Prečo práve mne...?“ *(zakončí tichým hlasom)*

EVA *(súcitne)* „Je to ťažké, čo? Neviem, ako by som sa s tým vyrovnala ja, ani predstaviť si to neviem.“

JANA „No, je to hrozné. Teda, sprvu to bolo hrozné. Bola som akoby v tme, život ma zahnal do kúta. Nemáš sa kam pohnúť a tak sa musíš naozaj pozorne rozhliadnuť okolo seba. Cítila som strach, lebo som si vôbec nedokázala predstaviť, ako veľmi sa tým zmenil môj život. Život nás všetkých. Ale zrazu, hej, tak to prišlo – pochopila som, že ten kút je na niečo dobrý v mojom živote. Jednoducho z kúta vidíš viac, ako keď stojíš kdekoľvek inde. Tak je to.“

EVA *(opakuje zamyslene)* „...z kúta vidíš viac... dobre si to vystihla. Nikdy mi to nenapadlo, no tak to je.“

JANA *(pomaly, prikyvuje si hlavou)* „Ani ja som doteraz nad tým vôbec neuvažovala. Šla som životom ako po ceste, takej rovnej a hladkej ceste, pomaly, žila som obyčajne a spokojne... Lenže zrazu sa objavila prekážka a až tá ma prinútila začať o mojej ceste uvažovať. Kam vlastne idem? Aký zmysel má táto moja cesta? Kam sa chcem dostať? Aká je naozaj táto cesta a aká som naozaj ja? Pociťala som náhle vnútornú potrebu naplniť moju skutočnú cestu, mať odvalu ísť ňou a táto potreba presiahla všetko, čo som doteraz pokladala za dôležité. Je pre mňa viac než... neviem Ti to dobre ani vysvetliť...“ *(zmlkne)*

EVA *(po chvíli ticha)* „Ty si chceš to dieťa nechať?“

JANA *(bezradne)* „Neviem, ja neviem...“ *(pokračuje rozhodnejšie)* „Vieš, nie je to len o dieťati.“ *(uvažuje, po chvíli dodáva)* „Áno, začalo to tým dieťaťom. Ale potom... zasiahlo to všetko, čo som doteraz považovala za rozumné, celú tú moju každodennú bezpečnú existenciu, môj život už nemôže byť taký ako doteraz. A to bez ohľadu na to, či si to dieťa nechám alebo nie. Nenechám už iných rozhodovať o mne a za mňa. Vždy som ustupovala mame a nechala som mamu dirigovať môj život, aby bol pokoj. V manželstve som sa tiež stále prispôbovala – dobre, kúpime taký nábytok a taký koberec, dobre, pôjdeme na dovolenku tam, dobre, ... Čo vlastne dobre...?“

EVA *(prekvapene)* „A prekážalo Ti to nejako? Nikdy si mi nepovedala, že s tým nie si spokojná.“

JANA *(prisviedča)* „Jasné, nest' ažovala som sa. Nebola som nespokojná. Ale teraz som. Chcem sa rozhodnúť sama a už ma unavuje počúvať všetky tie „rozumné dôvody“, pre ktoré by som mala ísť zajtra vzdať sa svojho postihnutého dieťaťa, alebo si ho nechať.“

EVA *(prikyvuje)* „A čo na to Jožo?“

JANA „No...“(vzdychne si) „to nie je jednoduché. Sám nevie, čo chce. Aj sa na to dieťa veľmi tešil, už sme ho akosi včlenili všetci do nášho života... hračku preň kúpili s Jankou a aj má strach. Aj ja ho mám... Kto by sa nebál na našom mieste? Lenže ja som, Eva, pochopila jednu vec, že rozhodnúť sa musím sama. Iba ja. Bez ohľadu na to, čo chce mama a čo chce Jožo a čo chcú všetci okolo mňa. Pretože mňa tá situácia zraní najviac a ja ponesiem zodpovednosť za moje dieťa. Ak sa rozhodnem ísť do nemocnice a zabijem svoje dieťa, potom všetku tú bolesť a vinu ponesiem so sebou celoživotne sama, a nikto mi z nej nemôže ubrať. A ak si ho nechám, Jožo môže kedykoľvek odísť, zavrieť dvere, ale ja tu musím zostať a stáť pri svojom dieťati. Navždy, nech by sa dialo čokoľvek. Nikdy by som ho len tak neopustila, ak mu dám šancu žiť...“

EVA (*premáha plač*) „Och, Janka, neuvažovala som doteraz nad tým takto...“

JANA „Ani ja. Lenže teraz uvažujem. A cítim jasne tú zmenu. Vieš, keď sa v Tvojom živote niečo mení - skončíš školu, vydáš sa, porodíš dieťa - je to akoby krok dopredu, si vždy trochu iná ako doteraz, meníš sa v niečom. Lenže táto životná situácia je mojím obrovským krokom vpred..... muselo to prísť a celé to má pre mňa veľký význam, teraz to už chápem. Ešte včera som plakala, že prečo sa to stalo práve nám, práve mne... Či sa to stať muselo... Ale teraz viem, že muselo. Bolí to, lenže iba vďaka tejto bolesti som sa dokázala pozrieť na svet a na seba, na môj život, úplne inak ako doteraz.

Všetci sa ma snažia utešiť, každý po svojom poradiť ako ďalej, čo musím spraviť, aby bolo dobre, aby sa to všetko vrátilo späť do starých zabehaných koľají nášho života.... lenže to nejde..... v mojom svete je obrovská trhlina, narušila všetko čo som doteraz prežívala a poznala, celý môj doterajší bezpečný svet. Moja malá bublina, v ktorej som si spokojne žila, sa rozpadla.

Cítim, že tú trhlínu nemožno len tak zaplátať, vyplnilo ju prázdno v mojej duši a ak chcem ísť ďalej, ak chcem prežiť ako človek, musím tejto situácii dať miesto v mojom živote a pochopiť jej význam.“

Zamyslene mieša čaj lyžičkou.

EVA „Jana, aký to má pre teba zmysel?“

JANA „Vieš, Eva, kedysi, keď som mala dvadsať rokov, vtedy bol svet jednoduchší, nekomplikovaný. Neuvažovala som takto o veciach, pretože som nemala toľko skúseností. Všetko to šlo tak samo, hladko, žila som akosi na povrchu.“ (*pokračuje uvoľnenejšie*) „Áno, doteraz som žila na povrchu a teraz začínam žiť aj v sebe. Môj vlastný život. So všetkými zákrutami, výmofmi, priehlbinami, prekážkami na ceste... tá cesta začína teraz byť naozaj moja. Cítim sa slobodnejšia. Slobodná.“

(dívá sa na Evu, hovorí presvedčivo) „Jednoducho už jasnejšie viem, aká som a aká chcem byť. Teraz oveľa jasnejšie vnímam výzvy, ktoré sú predo mnou. Aj táto situácia... Môžem sa tváriť ako chuderka, ktorej zlý život ublížil, dal kopanec. Alebo to môžem brať ako výzvu, čeliť jej, hľadať konkrétny spôsob ako naložiť so svojim životom.

A ja som sa rozhodla pre tú druhú možnosť. Pripadá mi ako Šípková Ruženka, ktorá sa zobudila z dlhého spánku. A konečne sa musím rozhodnúť ohľadne môjho dieťaťa, pretože teraz som to ja, kto sa naozaj rozhoduje.“

Eva na ňu mlčky pozerá.

JANA „Asi Ti to pripadá zvláštne, čo hovorím. Aj mne, veď som ti to povedala na začiatku. Lenže takto to cítim. Som rada, že táto situácia nastalo, úprimne som tomu rada. Pretože ňou idem dopredu.“

EVA „Pripadá mi to zvláštne, také smutné aj radostné zároveň, to všetko, čo hovoríš.“

JANA „Aj ja to takto cítim, Eva. Som smutná, trápim sa, plakala som a viem, že si ešte aj poplačem kvôli tomu, no tiež som teraz v mojom živote oveľa šťastnejšia ako doteraz. Zvláštne, však? Musím o tom všetkom ešte popremýšľať.“

EVA „Nemáš veľa času. Ale možno by si sa nemusela rozhodnúť hneď v pondelok ... Dokedy môžeš...?“ *(nedokončí)*

JANA *(odmietavo krúti hlavou)* „Nie, to by bolo iba odkladanie rozhodnutia. Zbabelé a slabošské. A ja sa chcem zachovať čestne a úprimne k sebe, k môjmu životu, aj k svojmu nenarodenému dieťaťu...“

EVA „Takže tak alebo onak sa rozhodneš definitívne do zajtra?“

JANA „Áno, rozhodnem. Rada by som si nechala to dieťa, všetci sme sa na malú už tešili, lenže musím si zvážiť aj to, koľko by som mala síl. Či by som dokázala žiť natoľko sebaobetavo, vzdať sa práce a svoj život podriadiť starostlivosti o postihnutú dcéru na dlhé roky, možno aj doživotne. Či mám toľko lásky, súcitu, trpezlivosti a odvahy, aby som pri nej stála v každej situácii. Zatiaľ to neviem, ale dnes si to musím pravdivo zodpovedať.“

EVA „Jana, nie je to jednoduché rozhodovanie. Neviem, čo by som spravila ja na tvojom mieste. Neviem veru.“ *(odmlčí sa, pozrie na hodinky, vstáva)* „Janka, budem musieť ísť, aj ja musím dovariť obed, muž s dcérou sa za chvíľu vrátia od babky. Ak by si potrebovala, zavolaj mi. Kedykoľvek, aj v noci, rozumieš? Kedykoľvek, ak sa budeš potrebovať porozprávať... A ak by si chcela, môžem tam ísť zajtra s Tebou, nech sa rozhodneš akokoľvek.....“

Obe vychádzajú do predsiene.

JANA „Ďakujem, Evka. Znamená to pre mňa veľa, že cítim Tvoju podporu. Potrebujem nad tým uvažovať ešte sama. Viem, možno s mojím rozhodnutím nebude súhlasiť nikto iný, vôbec nikto, ale bude to moje vlastné rozhodnutie.“

EVA (*usmeje sa na Janu*) „Ty to zvládneš, dievča. Maj sa.“

Zatvára dvere.

Šieste dejstvo

Nedeľný večer, Jana a Jožo sedia v kuchyni za stolom, rozprávajú sa. Jana pletie vestu pre dcéru.

JOŽO „Dobre viem, že je to pre Teba ťažké rozhodovanie. Ja za seba viem, že by som to naše dieťa chcel, hoci aj postihnuté, ale musíš sa ešte Ty rozhodnúť. Sama. Ja budem pri Tebe stáť, nech sa rozhodneš tak či onak, to sa neboj. A deti tiež. Čo tam po ľuďoch? Reči boli aj budú, na to nehľad’...“

Jana mlčky prikyvuje.

JOŽO „Ale my sa rozhodnime sami. Len my sami sa musíme rozhodnúť. Nežijú náš život...“

JANA (*skleslo*) „Mám strach z toho, čo iní povedia. Dokážu mi tým ublížiť. Nešla som preto s tebou a deťmi ani von cez víkend, mám strach zo všetkých tých rečí.“

JOŽO „Ale prečo?“

JANA „Cítim, akoby som bola v obrovskej mydlovej bubline. Vidíš aj počuješ všetko naokolo, ale ten obraz a zvuk k tebe jednako prichádza skreslene a nemôžeš sa ničoho dotknúť. Je potom úplne jedno, či je to bublina súcitu, sklamania, zhrozenia..., ale je to bublina. Cítiš sa izolovaný. A pritom by stačilo zopár úprimných slov, takých priamo od srdca... ktoré by pretrhli tú stenu...“

JOŽO „Janka, neber si to tak. Ľudia len možno nevedia, ako sa v takej situácii zachovať. A možno sa aj boja predstavy, že keby boli na našom mieste, čo by robili, ako by sa zachovali... Nie je jednoduché odpovedať si na takú otázku. Aj ja mám strach, lenže to riziko by som podstúpil. Viem, že je to iné pre Teba, lebo by si musela obetovať viac. Preto sama porozmýšľaj, na čo sa cítiš. Či chceš alebo nechceš toto naše dieťa.“

JANA „Všetky tie rady, čo mám urobiť, tie rozumné dôvody pre taký či onaký krok, mali mi uľahčiť rozhodovanie. Mohla som spraviť to či ono, mala by som ospravedlnenie či výhovorku poruke. Veď to mama so sestrou chceli, veď to Jožo chcel... Lenže ja odmietam

túto ľahkú cestu. Nebudem sa skrývať za nikoho a za nič. Bude to moje rozhodnutie a bude ma sprevádzať po celý život, neľahko. A dobre viem, že si musím odpustiť moje rozhodnutie, nech už bude akékoľvek.“

JOŽO *(váhavo)* „A čo teda ráno spraviš? Pôjdeš tam zajtra? Mohla by si aj v utorok? “

JANA *(pevne)* „Pôjdem tam ráno. Nebudem nič odkladať. Ísť k lekárovi musím tak či tak. Buď vypísať doklad na interrupciu alebo spísať informovaný súhlas o oboznámení, že dieťa bude postihnuté a že si ho nechávam.“

JOŽO „Môžem tam ísť s Tebou? Šiel by som, ak chceš...“

JANA *(krúti odmietavo hlavou)* „Nie, radšej nie. Viac by Ťa to trápilo... Pôjdem sama.“

JOŽO *(pozrie sa na Janu)* „A Tvoje rozhodnutie? Čo chceš spraviť? “

JANA „Vieš, Jožo, rozmýšľala som včera o mojom živote a o jeho naplnení, o mojej ozajstnej ceste... Aj o tom, že v živote musím niečo dokázať, aby mal cenu a aby som mala hodnotu ja ako človek... Že som doteraz vlastne nedokázala nič. Povedala som si: Takto to už ďalej nepôjde. Mením svoju predstavu o tom, čo v mojom živote znamená správne, dobré, múdre...“

Premietala som v hlave, čo všetko by som mohla robiť, keby som nemala deti a Teba, prácu v kancelárii,... snáď by som si mohla vybudovať skvelú kariéru, postavenie ako moja sestra, mohla by som cestovať, byť úspešná, finančne zaistená... Pátrala som v sebe, čo také veľké by som mohla robiť – maľovať, písať knihy, aké veľké dielo by som bola schopná vytvoriť?

Nesplnené sny, povedal by možno niekto... Ale ja som sa pozrela pravde do očí. Uvedomila som si, ako v niektorých chvíľach moja sestra napriek dobrému postaveniu je opustená a ako to prázdno potláča do úzadia. Pochopila som paradox, že zrejme veľkým snom mnohých celebrit je môcť žiť aj svoj obyčajný každodenný život.

Ten vyčítavý hlas vo mne, ktorý volal po hrdinských skutkoch v mojom živote, mi iba nastavil zrkadlo. Nie, nechcela by som byť uštvaná šéfka ani celebrita, nebol by zo mňa žiadny veľký umelec a ani po tom netúžim, z cestovania mi stačia naše dovolenky. Peňazí by sa síce zišlo, lenže nie sú pre mňa tým hlavným v živote... Takže teraz viem jasne, že nemám nesplnené veľkolepé sny.

Žijem svoj život a toto je moja pravá cesta – moja rodina, môj obyčajný každodenný príbeh, tašky s nákupom a zašívanie ľubkiných teplákov. Polievanie kvetov a chystanie teplej večere.“ *(odmlčí sa)* „Nie som hrdinka. Nikdy som ňou nebola a ani by som ňou nechcela byť. Ty a deti - toto je môj malý svet - a ja som v ňom šťastná.“

Jožo sa díva na Janu a mlčky načúva, pri jej ostatných slovách mu tvár prežiari úsmev. Aj Jana sa na neho usmeje a pokračuje.

JANA „A viem, že súčasťou mojej cesty je i tá situácia s dieťaťom, ktoré by sa nám narodilo postihnuté. Rozmýšľala som nad tým všelijako – sprvu som uvažovala nad tým, čo by chcela mama, sestra, Ty a naše deti, ľudia okolo mňa. Pýtala som sa sama seba, či sa dokážem dívať na to, že sa mama trápi, že naše dve deti budú musieť obetovať veľa, že im nedokážeme našetriť na vysokú školu, že im necháme bremeno na krku - postihnutú sestru, keď tu raz my nebudeme... Ktovie ako by ju prijali, postihnutú...“ (*odmlčí sa a pokračuje*) „Potom som zasa uvažovala nad tým, čo by som chcela ja – či by som dokázala postarať sa o takéto dieťa, či by som bola dostatočne sebaobetavá a necítila po čase voči nemu zlosť, nelásku, že sa môj život zmenil, či by som ho neobviňovala za to, že tak veľmi zmenilo život nás všetkých. Dala som si aj otázku, či by som také dieťa brala ako rovnocenného človeka, neľutovala a neochraňovala ho príliš, či by som sa zaň nehanbila, či by som ho vedela dostatočne ochrániť, lebo ľudia sú všelijakí...“

(Jana sa odmlčí, nadýchne sa zhlboka)

JOŽO (*vzdychne si*) „Je to také ťažké... čo všetko treba premyslieť.“

JANA „Rozmýšľala som aj o tom, aký by malo naše dieťa život v tejto spoločnosti. Ako málo podpory a pomoci takýmto deťom poskytuje.“

JOŽO „A predsa tu žijú.“

JANA „Nakoniec som pochopila - nemôžem to spraviť, nemám na to dost síl. Rozhodla som sa. Vynára sa mi množstvo nových otázok. Ako toto všetko prežijem? Ako ma to zmení? Ako to zmení nás všetkých? Neviem, až čas mi dá odpoveď.“

Siedme dejstvo

Po roku. Jana prichádza do televízneho štúdia. Sedia tam diváci, vládne prípravný ruch.

MODERÁTORKA (*usmieva sa*) „Dobrý deň, pani Jana. Som rada, že ste prišli. Mala som trochu obavy, či si to nerozmyslíte.“

JANA „Aj ja som rada, že sa stretávame.“

Sadajú si, pripravuje sa nahrávanie živého vstupu.

MODERÁTORKA (*usmeje sa na Janu povzbudivo*) „Ste pripravená na ten rozhovor?“

JANA (*pozrie na ňu priamo, hovorí vyrovnané*) „Hej, pravdaže. Môžeme začať.“

MODERÁTORKA „No, dobre. Takže ideme na vec.“ (*odkašle si, nadýchne sa, otočí sa na kameru a po začatí nahrávania hovorí*)

„Moje stretnutie s pani Janou sa začalo netypicky, jej telefonátom. Pred týždňom zazvonil telefón a jemný ženský hlas mi ponúkol stretnutie s otázkou, či by som mala záujem spraviť rozhovor s ňou. Mala odvahu prísť do našej relácie. A tak sa dnes stretávame. Trochu som sa obávala, či sa naše stretnutie naozaj uskutoční, lebo to, o čom vám pani Jana chce dnes porozprávať, nie je jednoduchá téma. Prešla v poslednom období ťažkou životnou skúškou. Pani Jana, aké to pre Vás bolo spraviť tento krok a prečo ste sa preň rozhodli?“

JANA „Ja som sa k tomuto kroku už dlhšie odhodlávala, uvažovala som nad ním a zvažovala následky. A rozhodla som sa, že vám o všetkom chcem dnes porozprávať. Vrátim sa do situácie spred roka. Mala som 35 rokov, manžela, dve deti, dobrú prácu a čakala som ďalšie dieťa, na ktoré sme sa všetci veľmi tešili. Ibaže lekári nám oznámili, že naše dieťa bude postihnuté a rozhodovanie o tom, čo spraviť, ako sa v tej situácii zachovať, nebolo jednoduché. Dnes som tu nielen za seba, ale aj za moju dcéru, za moju nenarodenú dcéru“ *(skláňa hlavu, dodáva potichu)* „práve dnes je rok od jej narodenia.“

MODERÁTORKA „Takže ste tu teraz s nami aj za ňu.“

JANA *(prisviedča)* „Hej, dlhujem jej to. Práve kvôli nej som sa rozhodla o tom všetkom hovoriť. Aj za ňu. Ona tu už byť nemôže. Podstúpila som interrupciu. Ja som tak rozhodla, vzdala som sa jej. Rozhodla som sa nepriviesť svoje dieťa na svet v spoločnosti, kde postihnuté deti a ich rodiny nemajú potrebnú pomoc.“

MODERÁTORKA „Prečo si to myslíte? Ako ste došli k tomuto záveru?“

JANA „Pani moderátorka, situácia týchto rodín je u nás neľahká. Viete, že človek opatrujúci svoje ťažko postihnuté dieťa pracuje nepretržite, bez nároku na oddych?“

MODERÁTORKA *(prekvapene)* „Nemá nárok na dovolenku? Opatrovanie je predsa oficiálne uznaná práca, nie?“

JANA *(pokrúti hlavou)* „Žiadna dovolenka, rodič opatrovatel' ju nemá priznanú, veď kto by sa staral o dieťa. Nepretržitý kolotoč, dvadsaťštyri hodín denne po celé roky za úbohý opatrovatel'ský príspevok 255 Eur mesačne. A perspektíva žobráckeho dôchodku, rovnakého ako dostane asociál, ktorý pre spoločnosť nepohol prstom. Nekonečné cestovanie za lekármi, dostupnosť zdravotníckej starostlivosti je u nás čoraz slabšia. Chýbajúce vzdelávanie...“

MODERÁTORKA „Vzdelávanie postihnutých detí máte teraz na mysli?“

JANA „Aj to, niet si kde pre ne požičať drahé pomôcky na domáce vzdelávanie. A chýba im možnosť dostupného kvalitného vzdelávania tak, aby nemuseli odísť zo svojho domova. Ale chýba aj vzdelávanie pre rodičov.“

MODERÁTORKA „Vzdelávanie rodičov? Je to potrebné?“

JANA „Pozrite sa, pani moderátorka, nikto u nás rodičov neučí, ako majú svoje postihnuté dieťa správne opatrovať. Nikto im nezaplatí vzdelávanie, aby sa dokázali o svoje dieťa postarať čo najlepšie. Všetko si musia nájsť sami a sil na to popri starostlivosti o vážne choré dieťa im veľa nezostáva. Peňazí na svoje vzdelávanie tiež nemajú nazvyš. Idú na doraz, často preťaženi a vyčerpaní fyzicky, psychicky, finančne. A nielen rodičia, aj zdraví súrodenci..“

MODERÁTORKA (*namieta*) „Zrejme tých ľudí nie je toľko, aby štát mohol vytvárať potrebnú pomoc všade.“

JANA (*pousmeje sa trpkou*) „Aj ja som si to kedysi myslela. Štatistiky však hovoria iné - každá štvrtá rodina u nás má člena so zdravotným postihnutím a podľa neoficiálnych odhadov odborníkov prichádza na Slovensku na svet so zdravotným handicapom každé siedme živo narodené dieťa. Tak prečo ich spoločnosť prehliada?“

MODERÁTORKA „Naozaj ich je až toľko?“

JANA „Áno, je. A predsa keď som bola tehotná a dozvedela som sa, že moje dieťa bude postihnuté, pripadala som si úplne sama. Teda, podporil ma manžel, kamarátka, lenže chýbal mi nejaký odborník, ktorý by ma povzbudil. Postoje tých lekárov, s ktorými som bola v kontakte, boli, že „veď máte dve zdravé deti, musíte rozmýšľať zodpovedne“. Nechcem sa vyhovárať na nikoho, neobviňujem ich, nenútili ma na interrupciu, dali mi aj čas na rozmyslenie, to ja sama – iba ja - som sa rozhodla vzdať svojho dieťaťa... Lenže, bol to obrovský šok, časová tieseň... nevedela som si ani predstaviť, ako také dieťa môže vyzerat'... akú starostlivosť asi môže vyžadovať... nepoznala som nikoho, kto má postihnuté dieťa... žena by v takej situácii mala dostať odbornú pomoc, možno aj celá rodina... sami zrejme psychológa nevyhľadajú..... Hovorím o tom preto, aby si kompetentní uvedomili túto vec a pomohli ďalším ženám v podobnej situácii, aby im to uľahčili...“

MODERÁTORKA (*upresňujúco*) „Takže myslíte si, že žena, rodina by mala mať možnosť porozprávať sa so psychológom? Že by to pomohlo?“

JANA „Áno, pomohlo by to. Myslím, že hej. Ja som sa veľmi trápila, aj manžel. Bolo to ťažké obdobie. Museli sme zvažovať kadečo – naše finančné možnosti aj sily, postoje rodiny, okolia... Aj okolie sa na takých ľudí díva s ľútosťou, niektorí súcitne, iní pokladajú takéto dieťa za príťaž zo svojich daní.. Musela som sa rozhodnúť. Akokoľvek, ale rozhodnúť jednoznačne. A nezmeniteľne. Rozhodla som sa, tak ako som v tej chvíli vládala, to som pokladala za najlepšie riešenie. A potom, po interrupcii..“ (*odmlčí sa*)

MODERÁTORKA (*súcitne*) „Ako ste to všetko zvládali?“

JANA „Snažila som sa prekonať tú situáciu. Hľadala som na internete diskusie o postihnutých deťoch, zapájala som sa do nich. Čítala som v novinách a sledovala v televízii

príbehy rodín s postihnutým dieťaťom. Je ich veľa, naozaj veľa... až postupne som zistovala, koľko ich je medzi nami..“

MODERÁTORKA „Pomáhala to?“

JANA „Veľmi nie. Uvedomovala som si čoraz jasnejšie, ako neľahko sa v tejto spoločnosti žije rodinám s postihnutým dieťaťom. Ako sú odkázaní v mnohom na seba, bez potrebnej odbornej pomoci, bez primeranej podpory štátu. Ako sú nútení kvôli postihnutému dieťaťu vystaviť svoje súkromie verejnosti a prosiť o peniaze kvôli šanci na zlepšenie zdravia či dokonca na záchranu života svojho dieťaťa...“ (*pousmeje sa trpkou*)

MODERÁTORKA (*prisviedča*) „Asi to pre nich naozaj nie je ľahké. Zrejme sa pokúšajú využiť každú šancu, aby svojmu dieťaťu pomohli.“

JANA „Tak. Prešiel odvtedy rok. Rok plný bolesti a žiaľu. Ale aj opakované sa objavujúcich pochybností, aké by to naozaj bolo, keby moja dcéra žila... Aká by asi bola... Či by jej život mohol byť šťastný.....“ (*hlas sa jej láme*) „Niekedy uvažujem nad tým, že som ako matka nezvládla svoju povinnosť ochrániť život môjho dieťaťa za každú cenu. Možno“ (*odmlčí sa, zhlboka sa nadychuje*) „...možno som ju mohla porodiť a bojovať za ňu, aby sa veci v tejto spoločnosti zmenili a aby takéto deti dostali viac pomoci...“

MODERÁTORKA (*nesmelo*) „Chýba Vám?“

JANA (*žalostne*) „Moja dcéra mi chýba, veľmi mi chýba. Chcela by som ju objat', pritúliť si ju v náručí. Lenže to už nie je možné...“

MODERÁTORKA „Myslíte si teraz, že to bolo správne rozhodnutie?“

JANA „Neviem,“ (*krúti unavene hlavou, po tvári jej tečú slzy*) „naozaj neviem, či som sa zachovala správne.“ (*zdvihne zaslzenú tvár do kamery*) „Ale viete to Vy?“...